

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет менеджменту, адміністрування та права
Кафедра ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін

СОЦІОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ ТА ДОЗВІЛЛЯ

**Методичні вказівки
для самостійного вивчення дисципліни**

**для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної, заочної навчання спеціальності 054 Соціологія**

Харків 2023

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет менеджменту, адміністрування та права
Кафедра ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін

СОЦІОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ ТА ДОЗВІЛЛЯ

Методичні вказівки
для самостійного вивчення дисципліни

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної, заочної навчання спеціальності 054 Соціологія

Затверджено
рішенням Науково-методичної
ради факультету менеджменту,
адміністрування та права
Протокол №_9
від _25.05.2023р.

Харків
2023

УДК 316.356.2 (072)
С .

Схвалено на засіданні кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та
соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол № 11 від 28.04.2023 р.

Рецензенти:

І. С. Нечитайло, д-р соціол. наук, проф. кафедри соціології та психології Харківського національного університету внутрішніх справ.;

М. О. Мазоренко, канд. філософ. наук, доц. кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» Державного біотехнологічного університету.

С-..... Соціологія культури та дозвілля : метод. вказівки для самост. вивчення дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної, заоч. навч. спец. 054 «Соціологія» / Держ. біотехнол. ун-т ; уклад. Н. Г. Грабар. Харків : [б. в.], 2023. с.

Методичні вказівки для самостійного вивчення дисципліни «Соціологія культури та дозвілля» містять опис, програму та структуру викладання навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 054 «Соціологія». Мета видання – розвиток у здобувачів самостійного контролю знань із соціології культури та дозвілля. Питання для обговорення, тематика рефератів, індивідуальні завдання побудовані на матеріалах лекцій. Наведено перелік питань для підсумкового контролю знань, які дають можливість студентам творчо та усвідомлено підійти до вивчення дисципліни. Тестові завдання націлені на закріплення вивченого матеріалу.

УДК 316.356.2(072)

Відповідальний за випуск Н. І. Моїсєєва, д-р. економ. наук

© Н. Г. Грабар, 2023
© ДБТУ, 2023

ВСТУП

Нині культура, особливо національна, набуває першочергового значення в розвитку незалежної української держави. Адже соціальні зрушення, динаміка соціальних і економічних перетворень можуть бути ефективними лише тоді, коли вони підтримані і закріплені культурою, включені в систему культурної діяльності. Водночас культура має свої спеціалізовані сфери (мистецтво, культурно-дозвільна мережа та ін.), які в нових соціальних умовах набувають нового змісту і форми та вимагають щодо них нової культурної політики.

Методичні поради містять тематичний план курсу «Соціологія культури та дозвілля» для студентів, які навчаються за спеціальністю 054 «Соціологія», короткий зміст лекцій, плани семінарських занять та завдання для самостійної роботи, список рекомендованої літератури, орієнтовні питання до іспиту, а також методичні вказівки до виконання контрольних робіт з дисципліни для студентів заочної форми навчання.

Методичні вказівки призначені здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної, заочної та дистанційної форм навчання спеціальності 054 «Соціологія».

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета курсу. Викладання дисципліни полягає в ознайомленні студентів з досвідом сучасної соціології у питаннях дослідження культурного простору суспільства; окресленні проблемного поля соціології культури; дослідженні специфіки сучасної культури з соціологічної точки зору та ін. А також ознайомлення студентів з культурно-дозвіллевою діяльністю як соціальним феноменом.

Завдання курсу

Основними завданнями дисципліни «Соціологія культури та дозвілля» є аналіз і засвоєння понятійного та аналітичного апарату, розкриття фундаментальних характеристик культури як способу існування людського суспільства, формування навичок застосування методів соціологічного аналізу у дослідженнях тематики соціології культури, формування критичного осмислення пропонованих концепцій і теорій, вдосконалення навичок аналізу реальних соціокультурних процесів, розвиток навичок комунікацій в групі, участі в дискусіях.

У результаті вивчення дисципліни «Соціологія культури та дозвілля» студенти повинні:

Знати:

- основні категорії та поняття, пов'язані з різноманітними аспектами вивчення проблем дозвілля;
- підходи до розуміння вільного часу та дозвілля, основні методи вивчення дозвіллевої проблематики; знання соціологічних категорій, концепцій та теорій функціонування культури;
- вимірів культури, механізмів впливу на суспільне життя, особливостей соціокультурної диференціації сучасного суспільства;
- принципів соціологічного дослідження процесів культури, її тенденцій і форм.

Вміти:

- вільно володіти категоріальним апаратом даної галузевої соціологічної науки, головними джерелами та додатковими матеріалами з дослідження проблем вільного часу та дозвілля;
- пояснювати тенденції, процеси та феномени соціокультурного простору;
- аналітично обґрунтовано виокремлювати соціальний аспект культурного життя і культурний аспект соціального життя;
- діагностувати проблеми культурного характеру сучасного суспільства;
- володіння методами емпіричного соціологічного аналізу культурних явищ;
- соціологічного мислення при аналізі соціокультурних процесів, інститутів, культурних традицій і нових форм культури.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ ТА ДОЗВІЛЛЯ»

Тема 1. Соціологія культури в контексті соціологічного знання

Виникнення і розвиток соціології культури як галузі соціологічного знання. Визначення соціології культури у широкому і вузькому сенсі. Об'єкт, предмет, рівні та функції соціології культури. Специфіка соціологічного варіанту соціокультурного підходу. Етапи суспільного розвитку залежно від ваги культури в житті соціуму. Складна соціокультурна суперсистема. Об'єктивістський і культурно-аналітичний підходи. Основні поняття соціологічного аналізу культури. В даний час відомо більш п'ятисот варіантів використання терміна «культура» у різноманітних галузях науки і практики. Для соціологічної науки визначення цього терміна дано англійським етнографом Е. Тейлором «Культура – те деяке складне ціле, що містить у собі знання, вірування, мистецтво, мораль, закони, звичаї й інші здібності і звички, які здобуваються і досягаються людиною як членом суспільства.

Тема 2. Культура як об'єкт вивчення соціології

Поняття і культури. Фундаментальні характеристики культури. Основні ознаки культури. Смисловий, регулятивний і технологічний аспекти культури. Специфіка культури. Види і форми культури. Матеріальна, духовна, художня і фізична культура. Домінуюча культура, субкультура і контркультура. Висока і народна культура. Масова культура. Теорії структурної організації культури.

Тема 3. Культура і особистість

Значення культури для формування особистості. Культура як «фільтр», що відбирає форми поведінки і мислення. Культурні обмеження. Співвідношення біологічного та соціального (культурного) аспектів людської поведінки.

Суперечність між культурою і потребами особистості. Ідентичність і культура. Ідентичність в традиційному і сучасному суспільствах. Інтракультурна та метакультурна індивідуальність.

Тема 4. Ритуал, символ та міф як елементи культури

Відмінність обрядів, ритуалів і церемоній. Характеристика, походження і функції ритуалу. Соціологічне визначення ритуалу. Класифікації ритуалів. Ритуал як форма утворення соціальних інститутів і засіб збереження соціальної пам'яті. Свята та їх місце у сучасному суспільстві. Значення понять «символ» та «знак».

Типи знаків. Значення і специфіка символу. Особливості символу. Універсальність символізму. Вторинність символів. Надмірність символічної системи.

Визначення і процес створення міфу. Міф як символічна форма дійсності. Міф і казка. Фіктивне міфічне розуміння. Міфологічна символізація.

Функції і аспекти дослідження міфу.

Тема 5. Традиція, канон і стиль як засоби відтворення культури

Сутність, шляхи виникнення і передачі традицій. Відмінність традиції від звичаю. Сфери розповсюдження традицій. Традиція як соціальний регулятор.

Перетворення традицій у соціальні інститути. Принципи дії та функції традицій. Негативні традиції. Традиції та новації. Соціологічна інтерпретація я канону. Відмінність канону від традиції.

Подвійний характер канону. Визначення стилю як соціокультурного феномену. Життєвий стиль, життєва форма, культурний стиль.

Типологія життєвих форм. Моностилістична і полістилістична культурна система.

Тема 6. Культура і соціальна структура

Взаємозв'язок культури і соціальної структури. Культурне значення соціальної взаємодії. Культурний вимір соціальних інститутів. Культура як фундамент стабільності соціального порядку.

Легітимація як функція культури.

Культурні відмінності, пов'язані з соціальною нерівністю і етнічною різноманітністю. Невідповідність культурних ідеалів і реальності, поведінкових норм і дійсної поведінки членів суспільства.

Тема 7. Соціальні суб'єкти культурної творчості

Особливості відносин між суб'єктами культурної творчості. Різновиди суб'єктів культурної творчості. Митець, публіка і критика. Роль інтелігенції у культурній творчості. Неоднорідність і групи інтелігенції. Учені та майстри слова.

Гуманітарна і наукова інтелігенція. Соціальні рухи та їх роль у культурній творчості. Загальні, специфічні, експресивні, змішані суспільні рухи, рухи опору.

Рух молодіжної контркультури.

Типові риси та функції критики у культурному процесі.

Тема 8. Соціологія вільного часу і дозвілля як галузь соціологічного знання

Соціологія вільного часу і дозвілля як галузь наукового знання, що вивчає закономірності виникнення і розвитку соціальних явищ, соціальних відносин і організацій соціальних спільнот, характеризує вільний час і дозвілля суспільства у певний час його історичного розвитку. Місце в системі соціологічного знання.

Основні поняття і категорії вільного часу і дозвілля.

Взаємодія з філософією, історією, психологією, педагогікою тощо. Макросоціологічний та мікро соціологічний підходи у вивченні явищ вільного часу та дозвілля.

Макросоціологічний рівень: дозвілля як соціальна система, що вивчає культурно-дозвілєву сферу суспільства.

Мікросоціологічний рівень: інтеракція як основа цілісності соціального життя.

Тема 9. Історія розвитку соціології вільного часу та дозвілля

Напрямки макросоціологічного підходу: функціоналізм (Г. Спенсер, Е. Дюркгейм, Р. Мер тон, Т. Парсонс). Функції контролю, латентні функції, дисфункції та їх прояв у сфері дозвілля. Теорії конфлікту (К. Маркса, М. Вебера і Р. Дарендорфа). Класова природа дозвілля. Диференціація дозвілля як прояв соціальної нерівності.

Інтеракціональний підхід як методологія вияву соціальної природи дозвілля через відображення в соціальному індивідуального: теорія соціального обміну Дж. Хоманса, теорія символічного інтеракціонізму Дж. Міда і Г. Блумера.

Еволюція дозвілля. Найбільш відомі західні дослідники культурно-дозвілєвої діяльності – Ж. Фурастьє, Ж. Дюмазьє (Франція); К. Роберт, С. Р. Паркер (Великобританія); К. Жигульський (Польща); О. Салаї (Угорщина).

Західні школи з вивчення вільного часу та дозвілля. Розвиток вітчизняної

соціології вільного часу та дозвілля та її основні напрями.

Тема 10. Культурно-дозвіллева діяльність як соціальний феномен та соціальний інститут

Культурно-дозвіллева діяльність як теорія. Основні характеристики культурно-дозвіллевої діяльності. Завдання культурно-дозвіллевих систем. Культурно-дозвіллева діяльність як засіб соціалізації особистості. Інститут дозвілля як важливий елемент соціальної структури постіндустріального суспільства. Мета, завдання і функції інституту дозвілля.

Об'єкт і суб'єкт дозвілля. Населення регіону, залучене до культурно-дозвіллевої діяльності як суб'єкт дозвілля. Державні заклади культури, культурно-освітні установи різних форм власності, громадські угруповання та інші дозвіллеві організації як суб'єкт дозвілля. Кадровий склад (штатні працівники) та актив культурно-дозвіллевих організацій, як колективний суб'єкт дозвілля. Лідери творчих спільнот або самодіяльних гуртів як індивідуальні суб'єкти дозвілля.

Соціально-культурні умови, за яких об'єкт може набувати якостей суб'єкта. Суспільні трансформації та їх вплив на зміни в структурі інституту дозвілля, його реструктуризацію: скорочення традиційної мережі закладів і установ культури; поява інноваційних культурно-мистецьких організацій; зміна відношень різних соціальних груп до часу дозвілля; зрушення в ціннісно-орієнтаційній системі населення.

Трансформація інституту дозвілля як індикатор соціальних змін, відображення можливих тенденцій розвитку соціально-культурних процесів.

Тема 11. Проблема регулювання вільного часу та дозвілля

Саморегулювання вільного часу та суспільне регулювання вільного часу. Методи регулювання вільного часу особистості. Самоменеджмент вільного часу. Вивчення особливостей організації та регулювання вільного часу різними групами населення.

Загальна характеристика соціальної інфраструктури дозвілля. Традиційні об'єкти інфраструктури дозвілля. Заклади культури клубного типу.

Заклади суспільного харчування як об'єкт міжособистісного спілкування та проведення вільного часу.

Парки як соціальні інститути дозвілля. Туризм як активна, цілеспрямована споживча дозвіллева діяльність.

Особливості функціонування бібліотек. Їх роль у розвитку в Україні інформаційного суспільства. Музейна діяльність сучасного суспільства та її роль у трансформаційних процесах.

Тема 12. Інновацізація соціальних технологій у сфері вільного часу та дозвілля

Інноваційні заклади культури як самостійні форми культурно-дозвіллевих організацій, спрямовані на реалізацію поліфункціональної або моно функціональної діяльності, пов'язаної із задоволенням культурних потреб населення.

Класифікація інноваційних закладів культури за характером діяльності.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми	Кількість годин				Індивідуальна робота
	В тому числі				
	Всього	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	
Соціологія культури в контексті соціологічного знання		2	2	6	
Культура як об'єкт вивчення соціології		4	2	6	
Культура і особистість		2	2	6	
Ритуал, символ та міф як елементи культури		2	4	6	
Традиція, канон і стиль як засоби відтворення культури		4	4	8	
Культура і соціальна структура		2	4	8	
Соціальні суб'єкти культурної творчості		4	2	6	
Соціологія вільного часу і дозвілля як галузь соціологічного знання		4	4	6	
Соціальна інфраструктура дозвілля		2	4	6	
Культурно-дозвіллева діяльність як соціальний феномен та соціальний інститут		2	4	6	
Проблема регулювання вільного часу та дозвілля		2	4	6	
Інноватизація соціальних технологій у сфері вільного часу та дозвілля		2	4	6	
Разом	150	34	40	76	

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Мета самостійної роботи студента – осмислено і самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, потім з науковою інформацією, закласти основи самоорганізації і самовиховання з тим, щоб прищепити вміння надалі безперервно підвищувати свою професійну кваліфікацію. Основним принципом організації самостійної роботи студентів є комплексний підхід, спрямований на формування навичок репродуктивної та творчої діяльності студента в аудиторії, при позааудиторних контактах з викладачем на консультаціях і домашній підготовці. Самостійна робота виконується по таким розділам:

1. Проробка лекційного матеріалу. Головне в період підготовки до лекційних занять – навчитися методам самостійної розумової праці, свідомо розвивати свої творчі здібності та опанувати навичками творчої роботи. Для цього необхідно суворо дотримуватися дисципліни навчання і поведінки. Чітке планування свого робочого часу і відпочинку є необхідною умовою для успішної самостійної роботи. Протягом навчального семестру кожен студент самостійно повинен систематично проробляти теоретичні та практичні матеріали, які викладаються на лекційних заняттях.

2. Підготовка до семінарських занять. Підготовку до кожного семінарського заняття кожен студент повинен почати з ознайомлення з планом семінарського заняття, який відображає зміст запропонованої теми. Ретельне продумування та вивчення питань плану ґрунтується на опрацюванні поточного матеріалу лекції, а потім вивчення обов'язкової та додаткової літератури, рекомендованої до даної теми. Результат такої роботи повинен проявитися в здатності студента вільно відповісти на теоретичні питання семінару, його виступі і участю в колективному обговоренні питань досліджуваної теми, правильному виконанні практичних завдань і контрольних робіт.

3. Проробка окремих розділів навчальної програми, які не викладалися на лекціях. В процесі самостійної роботи кожен студент повинен самостійно вивчити теми, які запропоновані у даних методичних вказівках.

4. Підготовка до поточного і підсумкового контролю. Кожен навчальний семестр закінчується заліково-екзаменаційною сесією. Підготовка до заліково-екзаменаційної сесії, складання заліків і іспитів є також самостійною роботою студента. Основне в підготовці до сесії – повторення всього навчального матеріалу дисципліни, по якому необхідно скласти залік або іспит.

Тема 1. Соціологія культури в контексті соціологічного знання

Питання для розгляду.

1. Місце соціології культури у системі соціологічного знання.
2. Соціологія культури як комплексна дисципліна.
3. Об'єкт і предмет соціології культури.
4. Завдання соціології культури.

Питання для контролю і самоперевірки

1. Яка відмінність існує між поняттями «цінності» й «норми»? Що об'єднує ці поняття?
2. Чим різняться загальнолюдська культура, суперкультура, субкультура, контркультура?
3. Яка функція, на Вашу думку, найбільш притаманна сучасній культурі, інтегративна чи дезінтегративна, і чому?
4. Який зв'язок має соціологія культури з іншими соціогуманітарними дисциплінами, що вивчають культуру?
5. Які завдання покликана вирішувати соціологія культури?

Список рекомендованої літератури

1. Болотова В. О. Соціологія культури : конспект лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія. Харків : НТУ «ХП», 2017. С. 16–48. URL : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/31594/1/prohramy_2017_Sotsiolohiia_kultury.pdf.
2. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Соціологія. Загальний курс : підручник. Київ, 2011. С. 307–328. URL : hron.chtyvo.org.ua/Lukashevych_Mykola/Sotsiolohiia_Zahalnyi_kurs.pdf.

Тема 2. Культура як об'єкт вивчення соціології

Питання для розгляду.

1. Еволюція уявлень про культуру. Основні способи визначення культури.
2. Культура як соціологічний концепт.
3. Функції культури.
4. Культура і природа, культура і цивілізація.
5. Основні типи й різновиди культури.
6. Теорії соціокультурного розвитку.

Питання для контролю і самоперевірки:

1. Коли та у зв'язку із чим виникає ідея і поняття культури?
2. Поняття “галузеве” розуміння культури?
3. Специфіка соціологічного поняття культури.
4. Функції культури.
5. Відмінності між поняттями “культура і природа”, “культура і цивілізація”.
6. Особливості культурноісторичних епох.
7. Типи й різновиди культури, їх сутність і специфіка.
8. Принципи сприйняття культури, їх коротка характеристика.
9. Головні теорії соціокультурного розвитку.

Список рекомендованої літератури

1. Болотова В. О. Соціологія культури : конспект лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія». Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 6–15. URL : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/31594/1/prohramy_2017_Sotsiologhiiia_kultury.pdf.
2. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Соціологія. Загальний курс : підручник. Київ : Каравела, 2016. 408 с.
3. Лукашевич М. П., Туленков М. В., Яковенко Ю. І. Соціологія. Основи загальної, спеціальних і галузевих теорій : підручник. К. : Каравела, 2017. 544 с.
4. Сорока Ю. Г. Соціологія культури : навчально-методичний посібник. Харків, 2015. С. 23–26. URL : <http://karazinbook.univer.kharkov.ua/sites/default/files/fragments/soroka.pdf>.

Тема 3. Культура і особистість

Питання для розгляду.

1. Людина як продукт культури: потреби, ідентичність, культурна обумовленість особистісних якостей.
2. Форми прояву індивідуальності та культура.
3. Види і зміст культурних процесів та їхня специфіка.
4. Поняття соціалізації особистості.

Питання для контролю і самоперевірки:

1. Як ви розумієте поняття: людина культури і культурна людина
2. Розкрити зміст процесу акультурації.
3. Знайти у номерах місцевих газет статті, присвячені культурним аспектам розвитку особистості і проаналізувати їх.

Список рекомендованої літератури

1. Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. Київ: Знання України, 2013. 580 с.
2. Москаленко В. В. Соціалізація особистості: монографія. Київ: Фенікс. 2013. 540 с.
3. Салліван, Джеральд. «Культура і особистість». В Енциклопедії антропології, Том 2, під редакцією Джеймса Біркса, 641-645. Таузенд-Оукс, Каліфорнія: Довідник SAGE, 2006
4. Юрій М. Ф. Соціологія культури : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 302с.

Тема 4. Ритуал, символ та міф як елементи культури

Питання для розгляду.

1. Значення ритуалів та символів у культурі.
2. Ритуал у збереженні та трансляції культурних цінностей.
3. Функції міфів в культурі.
4. Типологія міфів.
5. Українська міфологія

Питання для контролю і самоперевірки

1. У чому полягає відмінність між щоденним і соціологічним розумінням традицій, ритуалу, обряду?
2. Які функції виконують ритуали і як вони пов'язані із соціальними інститутами та культурними практиками.
3. Визначте основні функції символізації.
4. Встановіть три аспекти міфу, які мають особливе значення для соціології культури.

Список рекомендованої літератури

1. Волкова Г. В. Феноменологічність ритуалу у вибудові культурних цінностей. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. Київ: ІДЕЯ-ПРИНТ, 2019. № 3. С. 144-150.
2. Гадамер Г.-Г. Міф в епоху науки // Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика. Київ: 2001. С. 106 – 118.
3. Головей В. Міф та міфологічні нарації в сучасній медіакulturі: семіотичний аспект. Науковий вісник Східноєвропейського національного ун-ту імені Лесі Українки. Філософські науки. 2018. № 10 (383). С. 23-28.
4. Мартинова Т. Філософія символічного світу української культури (на прикладі кобзарських дум). Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. № 27. 2013. С. 278.
5. Савельєва М. Основні проблеми міфології культури. Культурологія / Упоряд.: О.І. Погорілий, М.А. Собуцький. Київ, 2005. С.158-193.

Тема 5. Традиція, канон і стиль як засоби відтворення культури

Питання для розгляду.

1. Традиція як соціальний регулятор.
2. Принципи дії та функції традицій.
3. Негативні традиції.
4. Традиції та новації.
5. Соціологічна інтерпретація канону.
6. Подвійний характер канону.
7. Визначення стилю як соціокультурного феномену.

Питання для контролю і самоперевірки

1. Як ви розумієте поняття «стиль»?
2. Проаналізуйте сучасні класифікації видів мистецтва
3. Життєвий культурний стиль
4. Перетворення традицій у соціальні інститути: аргументація.
5. Стиль мислення
6. В чому полягає відмінність канону від традиції?

Список рекомендованої літератури

1. Антонова Є. І. На весілля з рушниками : традиції і сучасність. Донецьк : Донбас, 2011. 120 с.
2. Борисенко В.К. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково- обрядової культури українців : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Київ : Унісерв, 2000. 190 с.

3. Босий О. Міф, символ, орнамент : історія, символіка та композиція укр. орнаментики : метод. посіб. / Олександр Босий ; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, Нац. музей архіт. та побуту України. Вінниця : Данилюк В. Г., 2011. 119 с.
4. Золота книга українських традицій та звичаїв / Авт.-ук- -80 лад. І. Скрипник. Донецьк: ТОВ «Агентство Мультипрес», 2011. 288 с.
5. Коннов О. Ф. Історична динаміка художнього стилю : Монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 187 с.

Тема 6. Культура і соціальна структура

Питання для розгляду.

1. Проблема співвідношення культури та соціальної структури
2. Культура і соціальні інститути
3. Культура і соціальна нерівність
4. Невідповідність між культурою і соціальною структурою

Питання для контролю і самоперевірки

1. Опишіть культурні аспекти соціальної нерівності.
2. Наведіть приклад оцінки того чи іншого культурного феномена, обумовленої фактом соціального і культурного домінування.
3. Наведіть приклади культурних відмінностей, які сприймаються як прояви девіантності.
4. У чому може виражатися невідповідність культури та соціальної структури?
5. Охарактеризуйте різні точки зору на проблему співвідношення культури та соціальної структури
6. Структура соціокультурної системи.
7. Витоки, причини та механізми соціокультурних змін.

Список рекомендованої літератури

1. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія культури» для студентів за напрямом підготовки 6.030101 «Соціологія» / Укладачі: К.Ю. Богомаз, О.М. Шеломовська. Дніпродзержинськ, ДДТУ, 2015. 121 с.
2. Соціологія. Короткий енциклопедичний словник. Соціологія художньої літератури. URL : <http://subject.com.ua/sociology/dict/469.html>.
3. Соціологія культури : навч. посіб. вид. 2-ге, стереотип. / за ред. О. М. Семашко, В. М. Пічі. Львів, 2004. С. 279–295.
4. Юрій М. Ф. Соціологія культури : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 302с.

Тема 7. Соціальні суб'єкти культурної творчості

Питання для розгляду.

1. Особливості відносин між суб'єктами культурної творчості.
2. Різновиди суб'єктів культурної творчості.
3. Роль інтелігенції у культурній творчості.
4. Менеджер соціокультурної діяльності.

Питання для контролю і самоперевірки

1. Суб'єкти творчості.
2. Сучасна концепція людини як носія творчих ідей – „креативна особистість”.
3. Хто є основними суб'єктами художньої культури? Як вони взаємодіють?
4. Дайте визначення поняттю «художня інтелігенція» та охарактеризуйте її функції в суспільстві.
5. Яка роль і функції публіки в художньому житті?
6. Охарактеризуйте загальні риси сучасної публіки.
7. Як ви розумієте вираз «мистецтво – це публіка»?
8. Функціональні особливості керівника в сфері дозвілля.

Список рекомендованої літератури

1. Петрова І. В. Особливості функціонування сфери дозвілля як соціально-культурного явища у другій половині ХХ ст. / І. В. Петрова *Культура і сучасність*. 2011. № 2. [Електронний ресурс]. Режим доступу – http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdakk/2011_2/12.pdf
2. Петрова І. В. Культурно-дозвіллеві практики населення сучасної України: тенденції та пріоритети / І. В. Петрова. *Культура і сучасність*. 2011. № 1. [Електронний ресурс]. Режим доступу – http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Kis/2011_1/21.pdf
3. Скляр С. Ю. Соціокультурні трансформації дозвіллевого простору молоді в умовах суспільних перетворень в Україні / С. Ю. Скляр *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. Вип. 45. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2010. С. 206-214.*
4. Цимбалюк Н. М. Цивілізація дозвілля як глобальний проект розвитку світового суспільства / Н. М. Цимбалюк *V культурологічні читання Володимира Подкопаєва «Культурологічний дискурс сучасного світу: від національної ідеї до глобалізаційної цивілізації», 2007. [Електронний ресурс]. Режим доступу – http://www.culturalstudies.in.ua/sekcia_pl_v5.php*

Тема 8. Соціологія вільного часу і дозвілля як галузь соціологічного знання

Питання для розгляду.

1. Соціологія вільного часу як галузь соціології культури.
2. Предмет, основні напрями досліджень, категорії соціології вільного часу.
3. Розвиток соціології вільного часу (початок ХХ ст.).
4. «Дозвілля» і «час більш піднесеної діяльності» як види діяльності у вільний час: загальна характеристика.

Питання для контролю і самоперевірки

1. Які параметри вільного часу треба враховувати соціологу під час проведення емпіричного дослідження?
2. Які типи людей за способами використання свого вільного часу можна виокремити за результатами емпіричного соціологічного дослідження?
3. Які заняття у вільний час варто віднести до «часу більш піднесеної діяльності», а які до – «часу дозвілля»?
4. Регулювання вільного часу (суспільне регулювання, саморегулювання).

Список рекомендованої літератури

1. Соціологія культури: навч. посібник / О. М. Семашко, В. М. Піча, О. І. Погорілий та ін./ за ред. О. М. Семашка, В. М. Пічі. Київ: Каравелла, Львів: Новий Світ2000, 2002. С. 212-239.
2. Піча В. Вільний час: тенденції і проблеми розвитку / В. Піча. Київ, 1992. 106 с.
3. Культурно-дозвіллеві практики як предметна царина сучасної соціології. Культура-суспільство-особистість: навч. посібник / за ред. Л. Скокової. Київ, 2006. С. 275-313.
4. Ручка А. Ціннісні пріоритети та культурні практики вікових груп / А. Ручка, Л. Скокова. Субкультурна варіативність українського соціуму / за ред. Н. Костенко, А. Ручки. Київ: Ін-т соціології НАН України, 2010. С. 51-70.
5. Скляр С. Соціокультурні трансформації дозвіллевого простору молоді в умовах суспільних перетворень в Україні / С. Скляр [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Staptp/2010_45/files/ST45_32.pdf

Тема 9. Соціальна інфраструктура дозвілля

Питання для розгляду

1. Загальна характеристика соціальної інфраструктури дозвілля.
2. Дозвіллеві організації.
3. Заклади культури клубного типу.
4. Розвиток соціального інституту туризму.

Питання для контролю і самоперевірки

1. Парки культури та відпочинку в індустрії розваг.
2. Музей як дозвіллево-просвітницький заклад.
3. Роль бібліотеки в сучасному інформаційному суспільстві.
4. Заклади культури та мистецтв як провідна соціальна організація дозвілля.
5. Суспільні трансформації та їх вплив на зміни в структурі інституту дозвілля, його реструктуризацію.
6. Аматорські об'єднання та клуби як групові форми дозвілля.
7. Різновиди аматорських об'єднань та клубів за інтересами та їх характеристика.

Список рекомендованої літератури

1. Бабенко Н. Б. Соціально-культурний потенціал закладів культури клубного типу в Україні: соціологічний аспект / Н. Б. Бабенко. Культура та сучасність. 2007. №2. С. 169-179.
2. Бабенко Н. Б. Соціологія вільного часу і дозвілля: навч. посіб. / Н. Б. Бабенко. Київ : ДАКККиМ, 2006. 196 с.
3. Бочелюк В. Й. Дозвіллезнавство: навч. Посіб. / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 208с.
4. Петрова І. В. Сутність та особливості становлення індустрії дозвілля / І. В. Петрова. Культура та сучасність. 2009. № 2. [Електронний ресурс]. Режим доступу – http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Kis/2009_2/16.pdf
5. Матвійчук О. Є. Закономірності розвитку бібліотек як соціокультурних центрів в Україні / О. Є Матвійчук. Культура та сучасність. 2009. № 2. [Електронний ресурс]. Режим доступу – http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Kis/2009_2/15.pdf
6. Ключко Ю. М. Музей як культурно-освітній заклад: становлення та розвиток / Ю. М. Ключко. Культура і сучасність. 2007. № 1. С. 78-85.

Тема 10. Культурно-дозвілєва діяльність як соціальний феномен як соціальний інститут

Питання для розгляду

1. Особливості теорії культурно-дозвілєвої діяльності в соціології.
2. Принципи організації, мета та завдання культурно-дозвілєвої діяльності.
3. Культурно-дозвілєва діяльність як засіб соціалізації особистості.
4. Національні особливості культурно-дозвілєвої діяльності.
5. Дозвілєвий потенціал реалізації людини.

Питання для контролю і самоперевірки

1. Культурно-дозвілєва діяльність як цільова потреба індивіда.
2. Культурно-дозвілєва сфера життєдіяльності суспільства як об'єкт соціологічного аналізу.
3. Соціальна стратифікація сучасного суспільства та її вплив на структуру культурно-дозвілєвої діяльності населення.
4. Особливості культурно-дозвілєвої діяльності вашої місцевості.
5. Особливості культурно-дозвілєвої діяльності зарубіжжя.
6. Фестивально-концертна форма дозвілля як приклад актуального напряму організації вільного часу.
7. Сучасні концепції дозвілєвої діяльності та їх соціально-психологічна основа.

Список рекомендованої літератури

1. Бабенко Н. Б. Соціологія вільного часу і дозвілля: навч. посіб. / Н. Б.Бабенко. Київ : ДАКККіМ, 2006. 196 с.
2. Богомаз К. Ю. Соціологія молоді: навч. посіб. / К. Ю. Богомаз, І. І. Мачуліна, Л. М. Сорокіна. Дніпродзержинськ, ДДТУ, 2011. 355 с.
3. Бочелюк В. Й. Дозвілєзнавство : навч. посіб. / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 208с.
3. Цимбалюк Н. М. Організація та методика культурно-дозвілєвої діяльності. Ч.І. Теоретичні основи культурно-дозвілєвої діяльності. Київ : ДАКККіМ, 2000. 145 с.

Тема 11. Проблема регулювання вільного часу та дозвілля

Питання для розгляду

1. Сутність організації та регулювання вільного часу: суспільне регулювання та саморегулювання.
2. Самоменеджмент вільного часу.
3. Соціально-психологічні особливості організації вільного часу.
4. Особливості фактора часу в житті людини і суспільства.
5. Основні соціально-психологічні категорії вільного часу.
6. Суперечності у сфері вільного часу та проблеми їх регулювання й організації.

Питання для контролю і самоперевірки

1. Визначте сутність суспільного регулювання та саморегулювання вільного часу.
2. Наведіть приклади певних прийомів, методів, які допоможуть людині правильно організувати свій вільний час.
3. Схарактеризуйте взаємозв'язок і взаємозалежність суспільних відношення і вільного часу.
4. Визначте основні напрями саморегулювання і самоменеджменту вільного часу.
5. Схарактеризуйте основні положення діяльності соціального працівника як організатора дозвіллевого середовища.

Список рекомендованої літератури

1. Бабенко Н. Б. Соціологія вільного часу і дозвілля: навч. посіб. / Н. Б. Бабенко. Київ : ДАКККиМ, 2006. 196 с.
2. Бочелюк В. Й. Дозвіллезнавство : навч. посіб. / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 208 с.
3. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія вільного часу та дозвілля» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня зі спеціальності 054 «Соціологія» за освітньо-професійною програмою «Соціологія» Укл.: Мачуліна І. І. Кам'янське, ДДТУ, 2017 р. 68 с.
3. Сушицька І. М. Особливості дозвіллевої культури сучасної української сім'ї / І. М. Сушицька. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2013. № 4. С. 126–131. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2013_4_27

Тема 12. Інновацізація соціальних технологій у сфері вільного часу та дозвілля

Питання для розгляду

1. Проблеми модернізації культурно-дозвіллевої сфери.
2. Інноваційні культурно-дозвіллевi системи.
3. Інноваційні заклади культури та дозвілля.
4. Феномен гри як соціальний механізм індустрії масової культури
5. Проблеми дозвілля в умовах нової соціокультурної реальності в Україні: сучасні форми та зміст дозвілля.

Питання для контролю і самоперевірки

1. Інноваційні заклади культури як самостійні форми культурнодозвіллевих організацій.
2. Класифікація інноваційних закладів культури за характером діяльності.
3. Державна культурна політика України щодо організації дозвіллевої діяльності в Україні.
4. Перспективи розвитку соціологічних аспектів вільного часу і дозвіллевої діяльності.
5. Пріоритетні напрями в організації молодіжних форм дозвілля.

Список рекомендованої літератури

1. Бабенко Н. Б. Соціологія вільного часу і дозвілля: навч. посіб. / Н. Б. Бабенко. Київ : ДАКККиМ, 2006. 196 с.
2. Ковтун В. Д. Сучасні моделі парків: зарубіжний та вітчизняний досвід / В. Д. Ковтун «Художньо-освітній простір України в контексті новітньої історії»: Всеукраїнська науково-практична конференція, Київ, 22-23 листопада 2007 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу – http://www.culturalstudies.in.ua/kns4_2.php 12

3. Семенова М. В. Пошуки новітніх підходів в організації функціонування закладів культури України періоду незалежності / М. В. Семенова Література та культура Полісся: збірник наукових праць. Вип. 60. Регіональні та загальноукраїнські процеси у сучасному дослідницькому вимірі / Відп. ред. та упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2010. С. 223-231. [Ел. ресурс]. Режим доступу. http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ltkp/2010_60/kyl/kyl_4.pdf
4. Цимбалюк Н. М. Інституціональна модернізація культурнодозвіллевої сфери в Україні: Дис... д-ра соціол. наук: 22.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2005. 375 с.

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Бабенко Н. Б. Соціологія вільного часу і дозвілля: навч. посіб. / Н. Б.Бабенко. Київ: ДАКККиМ, 2006. – 196 с.
2. Богомаз К. Ю. Соціологія молоді: навч. посіб. / К. Ю. Богомаз, І. І. Мачуліна, Л. М. Сорокіна. Дніпродзержинськ, ДДТУ, 2011. 355 с.
3. Болотова В.О. Соціологія культури : конспект лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія»/ В.О. Болотова. Харків : НТУ«ХП», 2017. 104 с.
4. Бочелюк В. Й. Дозвіллезнавство: навч. посіб. / В. Й. Бочелюк, В.В. Бочелюк. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 208с.
5. Іванова І. Ф. Галузеві соціології. Соціологія культури : методичні вказівки з підготовки до поточного і семестрового контролю для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. Ф. Іванова, В. О. Чорна, Б. Б. Бондарець. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. 48 с
6. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія культури» для студентів за напрямом підготовки 6.030101 «Соціологія» / Укладачі: К.Ю. Богомаз, О.М. Шеломовська. Дніпродзержинськ, ДДТУ, 2015. 121 с.
7. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія вільного часу та дозвілля» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня зі спеціальності 054 «Соціологія» за освітньо-професійною програмою «Соціологія» Укл.: Мачуліна І. І. Кам'янське, ДДТУ, 2017 р. 68 с.
8. Покулита І. К. Соціологія культури для бакалаврів напряму підготовки 6.030101 „Соціологія”: навч. посіб. Київ : Арістей, 2011. 136 с.
9. Семашко О. М. Соціологія мистецтва : навч. посіб. / О.М. Семашко. 2009. 244 с.
10. Сорока Ю. Г. Соціологія культури : навч.-метод. посіб. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. – 136 с. URL : <http://karazinbook.univer.kharkov.ua/sites/default/files/fragments/soroka.pdf>
11. Соціологія. Короткий енциклопедичний словник. Соціологія художньої літератури. URL : <http://subject.com.ua/sociology/dict/469.html>.
12. Соціологія культури : навч. посіб. / О. М. Семашко, В, М Гіча ; за ред. О.М. Семашка, В. М. Пічі. Київ : «Каравела», Львів : «Новий Світ-2000, 2002. – 334 с.
14. Юрій М. Ф. Соціологія культури : навч. посіб. / М.Ф. Юрій. Київ : Кондор, 2006. 302с.

Допоміжні:

1. Борюшкіна О. В. Методичні вказівки для практичних занять з “Соціології культури та дозвілля” для студентів ОК 25 ОПП «Соціологія». Харків : РВВ. ДБТУ, 2020. 21 с.
2. Горизонти літа: методичний збірник для організаторів літнього відпочинку дітей / уклад. О. Виштак Шкільний світ. 2008. №15. С. 1–62.
3. Культура – суспільство – особистість: навч. посіб. / за ред. Л.Скокової. Київ, 2006. 396 с.
4. Оніщенко О.І. Художня творчість у контексті гуманітарного знання. Київ: Вища школа, 2002. 179 с
5. Петрова І. В. Концепції дозвілля в сучасному світі / І. В. Петрова VI культурологічні читання Володимира Подкопаєва «Національний мовно-культурний простір України в контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів», 2008. [Електронний ресурс]. Режим доступу – http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_7_13.php.
6. Пилипенко В.Є., Попова І.М., Танчер В.В. та ін.. Спеціальні та галузеві соціології: навч. посіб. 2-е вид. Київ : ПЦ»Фоліант», 2007. 451 с.
7. Сушицька І. М. Особливості дозвілєвої культури сучасної української сім'ї / І. М. Сушицька. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2013. № 4. С. 126–131. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkm_2013_4_27
8. Цимбалюк Н. М. Статика та динаміка як межа й можливості дослідження феномена дозвілля / Н. М. Цимбалюк Культура і сучасність. Київ : ДАКККиМ, 2002. №1. С. 146–154.
9. Цимбалюк Н. М., Яковенко Ю. Еволюція дозвілля в контексті соціологічних категорій. Психологія і суспільство. 2004. № 2. С. 118–124.

Інтернет-ресурси:

1. <http://www.sau.kiev.ua/> - Офіційний сайт Соціологічної асоціації України
2. <http://www.i-soc.com.ua/institute/> - Офіційний сайт Інституту соціології Національної Академії Наук України.
3. http://dif.org.ua/ua/pro-nas/about_dif.htm - Офіційний сайт фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва.
4. <http://www.uisr.org.ua/about> - Офіційний сайт Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка

ТЕСТИ ДЛЯ АТЕСТАЦІЇ ЗНАНЬ

Варіант 1.

1. Сукупність символічних, стереотипних колективних дій, що втілюють в собі ті чи інші соціальні ідеї, уявлення, норми і викликають певні колективні почуття – це:

Традиції
Звичай
обряди
вірування.

2. Наука, яка розглядає будову і функції культури у зв'язку з соціальними структурами та інститутами відповідно до конкретно-історичних ситуацій, – це:

філософія культури
культурологія
соціологія культури

3. З якою працею пов'язують «антропологічну революцію» у філософії історії та культури?

«Ідеї до філософії людства» Й. Гердера;
«Феноменологія духу» Г. Гегеля
«Культура і етика» А. Швейцера.

4. На думку О. Шпенглера, завершальним етапом розвитку культури виступає:

релігія
поява мас-медіа
цивілізація

5. Сукупність матеріальних і духовних цінностей, накопичених людством – це:

культура
мораль
цивілізація.

6. Що не відноситься до елементів культури:

система догматів
мова як знакова система;
цінності та норми
зразки поведінки (звичай, обряди, традиції).

7. Культура, вироблена людством протягом всієї історії його існування, яка спирається на загальнолюдські цінності істини, добра, краси, справедливості тощо – це ....

суперкультура;
субкультура;
загальнолюдська культура.

8. Культура, створена конкретним суспільством, яка передається з покоління в покоління – це:

контркультура

суперкультура
загальнолюдська культура

9. Культура за своїми формами може бути:

високою, низькою, масовою
високою, народною, немасовою
елітарною, народною, масовою.

10. Кому належить теорія циклічності культури:

П. Сорокіну
Ю. Лотману
Г. Зіммелю

11. Скільки функцій має ритуал:

Три
Чорити
Дві

12. Якому дійству серед ритуалів належить важливе значення:

Святу
Обряду
Без винятку, усім

13. Що може бути універсальним:

символізм
знаковість
ритуальність

14. Для цієї субкультури властиві: особлива мова, витонченість, висока інтелектуальність, потужне творче начало, іронічність, критичність, фантазії, відхід від дійсності, орієнтація на вузьке коло людей. У даному випадку мова йде про культуру:

елітарну
масову
народну
молодіжну.

Варіант 2.

1. Загальна кількість вільного часу індивідів та робочий час працівників галузей, де створюються умови для використання індивідом свого вільного часу – це:

вільний час соціальної групи
вільний час трудового колективу
вільний час суспільства
особистий вільний час.

2. Час занять, впродовж якого люди займаються відновленням фізичних, розумових та психічних сил, затрачених у сфері праці – це:

робочий час
час дозвілля

особистий час
час більш піднесеної діяльності.

3. Процес цілеспрямованого впливу на час з метою створення умов для вдосконалення його структури називають:
регулюванням вільного часу
раціональним використанням часу
плануванням вільного часу
структуризацією часу.
4. На чому базується творча насиченість дозвілля?
новизні
активізації процесу відпочинку
просто дозвіллі
5. Яка функція спілкування займає особливе місце в закладах культури
неформального спілкування
дозвіллевого спілкування
емоційного спілкування
6. Читання художньої літератури, відвідування кінотеатрів, художніх виставок, перегляд телепередач характеризує такий вид дозвіллевої діяльності, як:
хобі
художньо-естетичне вдосконалення
фізичне вдосконалення індивіда
позасімейне спілкування
7. Що виступає основною ланкою з зв'язку між особистістю і суспільством у дозвіллевій діяльності?
колектив
менеджмент
принцип гуманізму
8. Що є головною умовою створення дозвіллевої організації?
спільні інтереси і потреба у спілкуванні
психологічні особливості індивідуумів
вірна відповідь відсутня
9. До змістовних завдань культурно-дозвіллевої діяльності відноситься. Знайти вірну відповідь:
вивчення, збереження та популяризація фольклору
вивчення методів дослідження культурно-дозвіллевої діяльності
дослідження діяльності соціальних інститутів
10. За сприйняттям головним чином видовища мають:
рекреаційно-розважальний характер
характер відпочинку
емоційно збуджують

усі відповіді вірні

11. Представники якої філософсько-соціологічної школи ввели термін «індустрія культури»

Німецької школи

Американської школи

Французької школи

12. Що є головною умовою створення дозвіллевої організації?

спільні інтереси і потреба у спілкуванні

психологічні особливості індивідумів

вірна відповідь відсутня

13. Дозвілля представляє структуру в скількох напрямках:

Три напрямки

Чотири напрямки

Два напрямки

14. До змістовних завдань культурно-дозвіллевої діяльності відноситься. Знайти вірну відповідь:

вивчення, збереження та популяризація фольклору

вивчення методів дослідження культурно-дозвіллевої діяльності

дослідження діяльності соціальних інститутів

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Система діагностики якості навчання

Контроль знань і умінь студентів з дисципліни здійснюють згідно положень кредитно-модульної системи організації навчального процесу, прийнятої в університеті.

Основні положення:

Загальна кількість модульних контрольних заходів, що мусить скласти студент з окремої навчальної дисципліни, визначається з урахуванням залікових модулів з цієї дисципліни і рекомендовано дорівнює двом академічним модулям за семестр.

За результатами модульного контрольного заходу рівень засвоєння студентом навчального матеріалу має бути оцінений за національною шкалою та шкалою ECTS.

Тижні для проведення модульного контролю (модульні тижні) рекомендуються графіком навчального процесу.

Кількість балів, отримана студентом при оцінюванні модулю та підсумковий бал поточної успішності з дисципліни, співвідноситься з оцінками за національною шкалою та шкалою ECTS відповідно до табл. 1.

1. Шкала оцінювання

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	Визначення	Оцінка за шкалою ECTS
90 – 100	відмінно	Відмінно – відмінна відповідь, виконання роботи лише з незначною кількістю помилок	A
82 – 89	добре	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	B
74 – 81		Добре – в загальному правильна відповідь, робота з певною кількістю грубих помилок	C
64 – 73	задовільно	Задовільно – непогано, але зі великою кількістю недоліків	D
60 – 63		Достатньо – відповідь, робота задовольняє мінімальні критерії	E
35 – 59	незадовільно	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
0-34		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

Регламентується наступний комплект балів для отримання оцінки за модуль: результат поточного контролю (усереднено за оцінюванням завдань, проектів, тренінгів, відповідей) – максимум 20 балів (табл. 3) та результат засвоєння блоку самостійної роботи – максимум 30 балів (табл. 3,4).

Складання модулів обов'язкове. Студент не допускається до тестування з модуля без відпрацювання пропущених занять. Модуль вважається зарахованим, якщо студент набрав мінімально необхідну кількість балів та більше.

Результати рейтингу з модулю доводяться до відома студентів не пізніше третього робочого дня після проведення контрольного заходу і, у разі відсутності претензій з боку студентів, вважаються остаточними.

Якщо студент не погоджується з рішенням про присвоєння йому балів рейтингу за модуль, то він повинен відразу після їх оголошення звернутися з письмовою апеляцією до завідувача кафедри та у визначений термін скласти усну атестацію з модуля перед комісією. Склад апеляційної комісії у кожному конкретному випадку визначається завідувачем кафедри. Рішення комісії є остаточним. Студент не може повторно складати зараховані модулі.

Студент, який не з'явився на модульний контроль або не отримав мінімальної кількості балів на модульному тижні, має право скласти пропущений модуль під час залікового тижня.

Підсумковий рейтинг поточної успішності з дисципліни вираховується усередненням рейтингів з усіх модулів. Семестрова оцінка виставляється студенту з врахуванням результатів підсумкового тестування та поточного контролю (усереднені бали за модулі). Максимальна кількість балів, що студент може отримати при вивченні дисципліни, дорівнює 100 (див. табл. 1).

Засоби діагностики успішності навчання використовують для підсумкової експертизи знань і базуються на технології стандартизованого тестового контролю.

2. Схема нарахування балів з модулів навчальної дисципліни

Показчик	Нарахування балів
Всього з модулю	від 60* до 100
В тому числі:	
відповіді на тестові питання	до 50
усні відповіді на семінарських заняттях	до 20
результат засвоєння блоку самостійної роботи	до 30

*- менша кількість отриманих балів недостатня для зарахування модулю, необхідна перездача.

Усні відповіді на лабораторно-практичних заняттях оцінюються за шкалою від 12 до 20 балів відповідно до наступної регламентації (табл. 3)

3. Шкала оцінювання усної відповіді

20- бальна	Інтуїтивний аналог оцінюван	Оцінка за національною шкалою - Визначення
-----------------------	--	---

<i>шкала</i>	<i>ня</i>	
20	5 +	Відмінно – відмінна відповідь, виконання роботи безпомилко чи зауважень, прояв креативного мислення
19	5	Відмінно – відмінна відповідь, виконання роботи безпомилко чи зауважень
18	5 -	Відмінно – відмінна відповідь, виконання роботи з одним непринциповим недоліком
17	4 +	Добре – вище середнього рівня з кількома помилками прирозумінні суті питання
16	4	Добре – в загальному правильна відповідь, робота з кількома помилками
15	4 -	Добре – в загальному правильна відповідь, робота з значною кількістю помилок
14	3 +	Задовільно – в загальному правильна відповідь, але ізвеликою кількістю недоліків і помилок
13	3	Задовільно – задовільно, наявна велика кількість недоліків і помилок
12	3 -	Задовільно – задовільняє лише найменші критерії, наявна велика кількість суттєвих недоліків і помилок

Самостійна робота оцінюється як сума балів за відповідність і обсяг наданого матеріалу та балів за захист цього матеріалу.

4. Шкала оцінювання відповідності змісту матеріалу самостійної роботи

<i>Шкала, бали</i>	Визначення
10	Повна відповідність змісту і достатній обсяг
8	Достатня відповідність змісту і достатній обсяг
6	Мінімально задовільна відповідність змісту і обсягу

ПОРАДИ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Форми участі студентів у навчальних заняттях:

Заняття проводяться у формі лекцій та семінарів. Виклад матеріалу курсу і контроль засвоєння знань студентами здійснюються у вигляді тез основних положень кожної теми з їх подальшим обговоренням студентами (на базі самостійної підготовки).

Виступ студента чи **групова презентація** повинні містити чітке формулювання тези та її доведення чи спростування. Необхідним для позитивної оцінки елементом відповіді є відтворення різних точок зору, ілюстрація дискусійності висвітлюваного питання, а також власна позиція студента чи групи. Критеріями оцінки виступів чи групових презентацій є: відповідність джерелам і положенням наукової літератури; логічна послідовність викладу; наявність власної тези та ступінь її аргументованості.

Опанування. Вимогами до цієї форми участі у занятті є критичний аналіз попереднього виступу і висунення власної альтернативної тези.

Групова дискусія. Дискусія здійснюється між 2-4 групами студентів, кожна з яких пропонує власне розв'язання запропонованої викладачем проблеми, а також висуває контраргументацію на аргументи команд опонентів. Оцінювання групової дискусії здійснюється двома студентами, попередньо обраними з цією метою.

Форми поточного контролю: оцінювання домашніх самостійних завдань, що презентуються на семінарських заняттях, есеї.

Іспит відбувається у письмовій формі.

Форма проведення іспиту

До екзаменаційних білетів включені тести, теоретичні питання і практичні завдання: *Приклади тестових завдань:*

1. Культура, вироблена людством протягом всієї історії його існування, яка спирається на загальнолюдські цінності істини, добра, краси, справедливості тощо – це .... (правильну відповідь підкресліть).

а. суперкультура;

б. субкультура;

в. загальнолюдська культура.

2. Котра з цих ознак не відповідає сучасному стану розвитку культури в Україні? (правильну відповідь підкресліть).

а. зростання вагомості регулятивної функції моралі;

б. поширення антиінтелектуалізму;

в. поява в мистецтві маси еkleктичних культурних зразків.

Приклади теоретичних питань:

1. Охарактеризувати пануючу та девіантну форми культури.

2. Дати характеристику типам особистості відповідно до визначених рівнів культури використання вільного часу.

Питання на іспит

1. Соціально-практична природа культури.
2. Модернізація культурно-дозвіллевої діяльності.
3. Методологія та методи соціології культури.
4. Музеї та їх роль в культурно-дозвіллевій діяльності.
5. Соціологія культури як комплексна дисципліна.
6. Паркова індустрія, як відкрита система організації дозвілля.
7. Об'єкт і предмет соціології культури.
8. Інноваційні заклади культури і дозвілля.
9. Завдання соціології культури.
10. Клубні заклади, як форма дозвілля.
11. Види культури. Субкультура та контркультури.
12. Сутність організації та регулювання вільного часу: суспільне регулювання та саморегулювання.
13. Основні форми культури: елітарна, народна, масова.
14. Особливості культурного дозвілля молоді.
15. Соціологічне визначення ритуалу. Класифікації ритуалів.
16. Сутність, об'єкт та предмет соціології вільного часу і дозвілля.
17. Міфологія як форма соціальної орієнтації людини.
18. Розвиток вітчизняної соціології дозвілля та її напрямки.
19. Принципи дії та функції традицій.
20. Дозвіллеві організації, як форми об'єднання людей.
21. Суб'єкти культурної творчості і система їх соціальних відносин.
22. Основні види культурно-дозвіллевої діяльності.
23. Культура і соціальні інститути.
24. Загальне поняття вільного часу. Значення вільного часу в сучасному світі.
25. Соціалізація особи як процес.
26. Об'єкти та суб'єкти соціальних відносин в сфері дозвілля.
27. Процеси формування особистості : інкультурація і соціалізація.
28. Функції дозвілля в суспільстві.
29. Культурний шок: суть та фази.
30. Мета і завдання теорії культурно-дозвіллевої діяльності.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Із запропонованих тем бажано обрати ту тему, що найбільш повно відповідає Вашим пізнавальним інтересам. При виборі теми і визначенні її змісту консультируйтесь з викладачем, а також використовуйте літературу, яка подана у відповідній темі семінарського заняття.

Вимоги до виконання й оформлення індивідуального завдання

- робота має включати: титульний аркуш, на якому зазначається прізвище студента, курс, група, назва предмета, прізвище викладача, тема завдання; зміст, що включає вступ, декілька розділів і висновок, при цьому назви параграфів повинні відбивати ключові проблеми і логіку розкриття теми;

- обсяг роботи – до 20 сторінок тексту (шрифт 14);

- у тексті роботи з виділенням усіх структурних підрозділів мають бути самостійні висновки за обраною темою, а також коректні посилання на пророблені джерела;

- список літератури має включати не менше п'ятих джерел за темою, у тому числі соціологічні словники і підручники із соціології права, теорії права.

Виконуючи завдання, необхідно показати розуміння і знання основних теоретичних концепцій у галузі розробки конкретних соціально-правових проблем, опанувати змістовну сутність категорій, понять і законів соціології права, виявити знання базових (загальних і спеціальних) методів і методологічних підходів до вивчення правових питань. При написанні роботи бажано описувати не тільки базові питання, які запропоновані навчальними посібниками, але й самостійно обирати проблеми, розглянуті у спеціальній соціологічній і правовій літературі (статтях, монографіях). Особливу увагу слід приділити правильному оформленню посилань на використовувані джерела.

У вступі повинна міститися постановка проблеми відповідно до обраної теми й обґрунтування її актуальності та значущості. Компонування матеріалу має бути логічно побудоване й обґрунтоване. При вивченні соціології права співвіднесіть ідеї класиків соціологічної думки з реальною соціально-правовою практикою й сучасними соціально-правовими дослідженнями за обраною проблемою.

Тематика індивідуальних завдань (есеї, творчі роботи)

1. Реферування наукової статті з соціології культури та дозвілля, обґрунтовувати власну позицію щодо проблем, зазначених у наукових публікаціях.
2. Студент виконує письмову роботу і презентацію по одній з тем, що розкривають специфіку соціологічного вивчення аспектів культури та дозвілля:
  1. Визначте структуру та галузі соціології культури.
  2. Охарактеризувати основні методи соціології культури.
  3. Наведіть приклади об'єктів соціологічного вивчення культурної діяльності.
  4. Проаналізуйте сучасні особливості культурної реальності в Україні.
  5. Основні ідеї соціології культури Альфреда Вебера.
  6. Феномен творчості.
  7. Основні види творчості, поясніть різницю між ними.
  8. Функції масової культури.
  9. Сформулюйте негативні і позитивні риси масової культури.
  10. Об'єкт і предмет соціології культури села. Культурне становлення на селі.
  11. Структура і типи культур
  12. Основні ознаки інституціоналізації дозвілля.
  13. Функції дозвілля в сучасному суспільстві.
  14. Приклади об'єктів та суб'єктів у сфері дозвілля.
  15. Сутність суспільного регулювання та саморегулювання вільного часу.
  16. Прийоми та методи, які допоможуть людині правильно організувати свій вільний час.
  17. Місце і роль вільного часу в системі соціального часу.
  18. Основні етапи розвитку закладів культури клубного типу.
  19. Сутність модернізаційних змін в дозвіллевій сфері життєдіяльності українського суспільства.
  20. Зробіть словник термінів (частотний словник) з напрямку «соціологія дозвілля».
  21. Що являє собою фестивальне дозвілля з точки зору його соціокультурного значення?

У контрольній роботі при виконанні цього завдання студент має розкрити такі суть обраного питання та:

- здійснювати пошук, обробку та презентацію наукової інформації з тематики культури та дозвілля;
- використовувати соціологічну термінологію в письмових завданнях

Навчальне видання

СОЦІОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ ТА ДОЗВІЛЛЯ

Методичні вказівки
для самостійного вивчення дисципліни

Укладач:

Грабар Наталя Григорівна

Підписано до друку . .2023 р.
Формат 60 x 84 1/16. Гарнітура Garamond Умовн. друк. арк. –
Наклад – 100 прим.
Державний
біотехнологічний
університет 61002, м.
Харків, вул.
Алчевських, 44